

Қарағанды Мемлекеттік Медицина Университеті
Қазақстан тарихы және әлеуметтік- саяси пәндер
кафедрасы.

СӨЖ

Тақырыбы :Бәсеке және монополия

Орындаған:Заверова С.Қ

109 топ ЖМФ

Тексерген:Бегимбетова Р.К

Қарағанды 2009

Жоспары:

Кіріспе

Бәсеке және монополия жөнінде түсінік.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ

- Бәсеке түрлері.
- Бәсеке нысандары
- Бәсекенің моделі

П.Портер бойынша бәсекелестік күштер моделі

- Тұтыну тауарлары нарығындағы бәсекенің ерекшеліктері
- Монополияның қызметін реттеу және оның салдары
- Монополистік одақтардың пайда болу үрдістері

Қорытынды

Пайдаланылған әдебиеттер.

Кіріспе

Бәсеке(латынша concurred-
қақтығысу)рыноктық
экономиканың қатысушыларының
арасындағы тауарларды сатып
алу және сату барысындағы
бақталастық.

Монополия- “жалғыз сатамын”
дегенді білдіреді.

НЕГІЗГІ БӨЛІМ

- Бәсеке түрлері:

Бәсеке түрлері

```
graph TD; A[Бәсеке түрлері] --> B[Ішкі салалық - бір салалық кәсіп орындар арасындағы ең үлкен табыс үшін күрес.]; A --> C[Салааралық - түрлі салалық кәсіп орындар арасындағы капитал салудың ең пайдалы жағдайы үшін күресі.];
```

Ішкі салалық - бір салалық кәсіп орындар арасындағы ең үлкен табыс үшін күрес.

Салааралық - түрлі салалық кәсіп орындар арасындағы капитал салудың ең пайдалы жағдайы үшін күресі.

Бәсеке нысандары

Кәміл бәсеке нарықтың классикалық үлгісі

Жетілдірілмеген бәсеке нарықтың қазіргі үлгісі

Монополия - тауардың бағасына ықпал ететін өндірістің көп бөлігін бақылайтын бірғана сатушының билігі.

Олигополия - бірнеше (3 тен -5 ке дейін) ірі фирмалар билейтін нарық.

Монополистік бәсеке - біртекті емес, бірақ ұқсас тауар ұсыныстан сатушылар саны көп нарық.

Жасанды

Кездейсоқ

Табиғи

Бәсекенің моделі

Бағалық емес бәсеке

Өндірілетін және сатылатын тауардың, жаңа тауардың сапасын және техникалық деңгейін көтеру

Тауар өткізу нүктелерін тұтынушыға жақындау, қызмет көрсету сапасын жақсарту

Тұтынушыға сатудан кейін техникалық қызмет көрсетуді ұйымдастыру

Жарнама ұйымдастыру

Ілеспе тауарлар өндіруді және сатуды ұйымдастыру

П.Портер бойынша бәсекелестік күштер моделі

Тұтыну тауарлары нарығындағы бәсекенің ерекшеліктері

Қандай қалауымды қанағаттандырығым келеді ?

Өзімнің бүкіл мүмкіндігімді жақсарту үшін не сатып алғым келеді?

Мотоциклдің қандай түрін сатып алғым келеді ?

Мотоциклдің қандай маркасын сатып аламын

Бәсекелестердің төрт негізгі түрі

Қалау бәсекелестер

-Көлік құралын сатып алу
-Еуропаға барып қайту

Тауарлық тектік бәсекелестер

-Автомобиль сатып алу
-Мотоцикл сатып алу
-Велосипед сатып алу

Тауарлық түрлік бәсекелестер

-Барлық жағынан ыңғайлы
-Спорттық
-Бесігі бар мотоцикл

Марка бәсекелестер

-Иж
Юпитер
-Ява
-Урал
-Хонда

Монополияның қызметін реттеу және оның салдары

Монополист фирмалардың қанша жағымды болғаны мен олардың нарықтағы қызметтері мемлекеттің реттеуін талап етеді. Экономисттер екі индексті әдісті қолдана отырып нарықтағы монополиялық биліктің белгілерін зерттейді.

1. *Лернер индексі* .Монополиялық биліктің бір белгісіне бағаның шеті және орташа шығындардан жоғары болуы жатады .
2. *Херфиндаль индексі* .Фирманың нарықта сатылатын өнімдерге пайыздық үлесі өскен сайын оның монополиялық билігінің дәрежесі де өседі.

• Монополистік одақтардың пайда болу үрдістері

Монополияның ұйымдастырылу түрлері

Картель-

нарық, өндіріс және баға деңгейлерін бөлу туралы монополистік келісім

Синдикат-

Өнімді бірлесіп өткізу мақсатында бірігу.

Трест-

Меншікті біріктіру, өндірісті жалпы басқару және тауарды өткізу негізінде бірлесу.

Концерн-

Бірыңғай қаржы орталығы бар көп салалы фирмалардың бірлесуі.

Конгломерат-

Бір-бірімен қызмет бабымен емес, бас компанияның басқа компаниямен қосылуы.

Треске қарсы заңдар:

1.Шерман заңы-монополияны құруға немесе осы мақсатпен құпия келісім жасауға немесе сауда бостандығын шектеуге қарсы қабылданды.

2.Клейтон заңы – үкіметке қосымша өкілеттіктер берілді және осы заңға сәйкес монополияларға сотқа жеке талаптар қоюға рұқсат берді.

3.Целлер-Кефорер заңы- әр түрлі тұрпаттағы компаниялардың қосылуына қарсы.

Қолданылған әдебиеттер.

1. Крымова В Экономикалық теория
2. Құдайбергенова К.С.Микроэкономика
3. Осипова Ғ.М. Экономика негіздері.
4. Ә.Әубәкіров,К.Нәрібаев. Экономикалық теория негіздері
5. Ә.Ж.Сапарбаев,А.Т.Мақұлова,
6. Б.Д.Шәріпова. Сызбалар.
7. Әкімбеков С.

зейін қойып
тыңдағандарыңызға
рахмет !!!